

УДК 378.37

Професійна освіта в умовах воєнного стану в закладах вищої освіти

Гула Л.В.

старший викладач кафедри методики професійного навчання
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

Анотація. Статтю присвячено аналізу особливостей функціонування професійної освіти в закладах вищої освіти в умовах воєнного стану. Розглянуто основні виклики, зокрема безпекові ризики, вимушене переміщення учасників освітнього процесу, технічні труднощі та психологічне навантаження. Висвітлено трансформацію освітнього процесу через впровадження дистанційних і змішаних форм навчання, а також роль цифрових технологій у забезпеченні безперервності освіти. Особливу увагу приділено адаптації освітніх програм до потреб ринку праці та посиленню практичної підготовки здобувачів освіти. Визначено перспективи розвитку професійної освіти в ЗВО в контексті післявоєнного відновлення України.

Ключові слова: професійна освіта, заклади вищої освіти, воєнний стан, дистанційне навчання, цифровізація, ринок праці.

Воєнний стан в Україні суттєво вплинув на функціонування системи освіти, зокрема закладів вищої освіти (ЗВО). У цих умовах професійна підготовка здобувачів освіти набуває особливого значення, адже країна потребує висококваліфікованих фахівців для підтримки економіки, оборони та післявоєнного відновлення. Тому ЗВО змушені оперативно адаптувати освітній процес до нових реалій.

Одним із ключових викликів є безпекова ситуація. Частина університетів зазнала руйнувань або перебуває в зоні підвищеної небезпеки, що обмежує можливість проведення очного навчання[1]. Другим важливим аспектом є вимушене переміщення студентів і викладачів. Це призводить до порушення навчального процесу, втрати звичних освітніх зв'язків та необхідності інтеграції в нові академічні середовища. Також актуальною є проблема технічного забезпечення дистанційного навчання. Не всі студенти мають стабільний доступ до інтернету або необхідні пристрої, що ускладнює повноцінне засвоєння навчального матеріалу. Особливим викликом є психологічне навантаження. Постійний стрес, повітряні тривоги та нестабільність негативно впливають на якість навчання і мотивацію здобувачів освіти. Тому перед вищою освітою в Україні стоїть завдання підтримувати активний освітній процес із використанням усіх можливих інструментів і форм взаємодії[5].

У відповідь на виклики ЗВО активно впроваджують змішані та дистанційні форми навчання, використовуючи сучасні цифрові технології [3;4]. Використовуються цифрові платформи, відеоконференції, електронні курси та онлайн-ресурси. Особливу увагу приділено гнучкості навчального процесу:

- адаптація розкладу до безпекових умов;
- можливість асинхронного навчання;
- продовження термінів виконання завдань;
- індивідуальні освітні траєкторії.

Практична підготовка також зазнала змін. Для спеціальностей, що потребують практики, застосовуються:

- віртуальні симуляції;
- дистанційні лабораторні роботи;
- стажування в безпечних регіонах або онлайн-форматі;
- залучення роботодавців до освітнього процесу.

Цифровізація стала одним із ключових інструментів забезпечення безперервності освіти. ЗВО активно використовують системи управління навчанням (LMS), хмарні сервіси та інтерактивні платформи. Це дозволяє:

- забезпечити доступ до навчальних матеріалів у будь-який час;
 - підтримувати комунікацію між викладачами і студентами;
 - організувати контроль знань у дистанційному форматі.
- У воєнний період змінюються потреби ринку праці, що впливає на зміст професійної освіти в ЗВО. Підвищується попит на спеціалістів у сферах:

- інформаційних технологій;
 - кібербезпеки;
 - медицини;
 - інженерії;
 - логістики та гуманітарної допомоги.
- ЗВО активно співпрацюють із роботодавцями, адаптуючи освітні програми до актуальних потреб і залучаючи практиків до викладання.

Важливою складовою є соціальна та психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Університети організують:

- психологічні консультації;
- програми ментального здоров'я;
- фінансову допомогу та стипендії;
- підтримку внутрішньо переміщених осіб.

Попри складні умови, воєнний стан став поштовхом до модернізації системи вищої освіти. Серед ключових перспектив:

- розвиток цифрової освіти;
- інтеграція у європейський освітній простір;
- посилення практичної складової навчання;
- формування стійких та адаптивних освітніх моделей.

Професійна освіта в умовах воєнного стану в закладах вищої освіти України зазнала суттєвих трансформацій, які мають як вимушений, так і стратегічний характер. Статистичні дані свідчать про неоднозначну динаміку розвитку системи: з одного боку, спостерігається зменшення кількості іноземних студентів та нестабільність контингенту здобувачів освіти, а з іншого - зберігається високий рівень зацікавленості у здобутті вищої освіти серед української молоді.

В умовах війни ЗВО продемонстрували високий рівень адаптивності, забезпечивши безперервність освітнього процесу завдяки цифровим технологіям і гнучким формам навчання. Важливим досягненням стало не лише збереження функціонування системи, а й її поступова модернізація: посилення практичної

складової підготовки, інтеграція з міжнародним освітнім простором та орієнтація на актуальні потреби ринку праці.

Разом із тим, війна загострила низку системних проблем: нерівний доступ до освіти, психологічне виснаження учасників освітнього процесу, зменшення міжнародної мобільності та кадрові втрати. Ці фактори можуть мати довгострокові наслідки для якості професійної підготовки.

У перспективі розвиток професійної освіти в ЗВО має ґрунтуватися на поєднанні інноваційності та стійкості. Пріоритетними напрямками повинні стати цифровізація, індивідуалізація навчання, розширення співпраці з роботодавцями та міжнародними партнерами, а також відновлення освітньої інфраструктури.

Отже, попри надзвичайно складні умови, система вищої освіти України не лише зберігає свою функціональність, а й формує основу для майбутнього розвитку, відіграючи ключову роль у підготовці фахівців для відбудови держави та її інтеграції у світовий освітній і економічний простір.

Список наукових джерел:

1. Малишевський О., Грітченко А. Проблеми професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2023. № 1. С. 118–128. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2023.276952>.
2. Вайнтрауб М. А. Розвиток професійної освіти в умовах воєнного часу // Наукові записки Ніжинського державного університету. 2025. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2025-PP-3-137-143>.
3. Ярошук К., Струганець Б. Адаптація професійної освіти до умов воєнного стану: виклики та шляхи вирішення // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2024.
4. Губанова Т. О. Функціонування закладів вищої освіти в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи // Київський юридичний журнал. 2023.
5. Гула Л. В. Навчання студентів ЗВО та їх адаптація в умовах воєнного стану. Інноваційна педагогіка. 2024. № 71, Т. 1. С. 132-136.

УДК 377/378:001.8:061.1ЄС

Зарубіжний досвід взаємодії освіти, науки і виробництва в процесі професійної підготовки фахівців

Улітіна К.А.

асистент кафедри методики професійного навчання
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація. У тезах розглянуто зарубіжний досвід взаємодії освіти, науки та виробництва у підготовці фахівців. Проаналізовано дуальну систему професійної підготовки Німеччини як провідну модель інтеграції теорії і практики, охарактеризовано досвід Франції та Швейцарії. Визначено ключові складові ефективної взаємодії освіти і виробництва та можливості їх адаптації в Україні.

Ключові слова: зарубіжний досвід, дуальна освіта, взаємодія освіти і виробництва, підготовка фахівців, Німеччина, Франція, Швейцарія.